

Gudački kvartet - neizbrisiv timbar kroz povijest

Radman Mršić, Ela

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:745559>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

ELA RADMAN MRŠIĆ

GUDAČKI KVARTET – NEIZBRISIV
TIMBAR KROZ POVIJEST

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

GUDAČKI KVARTET – NEIZBRISIV
TIMBAR KROZ POVIJEST

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. art. Pavle Zajcev

Student: Ela Radman Mršić

Ak.god. 2022./2023.

ZAGREB, 2023.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

izv. prof. art. Pavle Zajcev

Potpis

U Zagrebu, _____

Diplomski rad obranjen _____

POVJERENSTVO:

1. _____
2. _____
3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad obrađuje značaj gudačkog kvarteta kao temeljnog komornog sastava. Uz proces nastanka, razvoj te najpoznatije skladatelje i djela kojima su obogatili kvartetski opus, opisuje probe gudačkog kvarteta te osnovne komponente koje one uključuju.

Ključne riječi: gudački kvartet, skladatelj, povijest, probe

SUMMARY

This thesis deals with the significance of the string quartet as a basic chamber ensemble. In addition to the process of creation, development, and the most famous composers and their works that have enriched the quartet's opus, it also describes the rehearsals of the string quartet and the basic components they contain.

Keywords: string quartet, composer, history, rehearsals

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Sastav gudačkog kvarteta	2
2.1 Prva violina	2
2.2 Druga violina	3
2.3 Viola	3
2.4 Violončelo	3
3. Povijest gudačkog kvarteta	4
3.1 Nastanak gudačkog kvarteta	4
3.2 Joseph Haydn	4
3.3 Razvoj gudačkog kvarteta	5
3.4 Ostali značajni skladatelji	6
4. Probe gudačkog kvarteta	10
4.1 Štimanje	10
4.2 Intonacija	11
4.3 Dinamika i kvaliteta zvuka	11
4.4 Pristup novom djelu	12
4.5 Međusobna interakcija	13
5. Savjeti za uspješan kvartet	14
6. Zaključak	15
7. Literatura	16

1. UVOD

Gudački kvartet jedan je od najistaknutijih oblika komorne glazbe još od razdoblja klasicizma. Iako u svojim počecima nije bio namijenjen javnoj izvedbi, kvartet se tijekom godina razvio te postao neizostavan dio glazbenog života mnogih profesionalnih glazbenika.

Uz četveroglasje kao osnovu stvaranja harmonijskog suzvučja, gudački kvartet, počevši od Haydna, skladateljima predstavlja izazov u pisanju glazbe za četiri jednako važna instrumenta koji, zbog specifičnosti tonskih boja, zajedno stvaraju autentično suzvučje. Zahvaljujući bogatom repertoaru i izgradnji kvarteta kao jedinstvene forme, gudački kvartet i danas ima vodeću ulogu u svijetu komorne glazbe.

Cilj ovog diplomskog rada je objasniti razvoj gudačkog kvarteta kroz povijest, istaknuti karakteristike koje čine sastav takvim kakav jest te ukazati na problematiku i posebnosti sviranja u kvartetu.

2. SASTAV GUDAČKOG KVARTETA

Gudački kvartet glazbeni je ansambl sastavljen od četiri gudačka instrumenta: dvije violine, viole i violončela, a također može označavati i djelo napisano za takav ansambl. Gudački kvartet jedan je od najistaknutijih komornih sastava u klasičnoj glazbi, a većina skladatelja, od kasnog 18. stoljeća nadalje, piše gudačke kvartete.¹ Savršenstvo broja četiri u svijetu komorne glazbe nadovezuje se i na sljedeću zanimljivost: naše uho može prepoznati i čuti odvojeno dvije ili čak tri različite dionice odjednom, međutim, uz nadodan četvrti glas, uho više ne percipira odvojene linije, već cjelinu kao zajednički zvuk.²

Svaki instrument u kvartetu ima različitu, ali jednako važnu ulogu. Upravo zbog velikog raspona, raznolikosti tonskih boja, a opet zajedničkog savršenog suzvučja koje ovi instrumenti stvaraju, gudački je kvartet i do danas ostao najpopularniji oblik komorne glazbe.

2.1 Prva violina

Prvu violinu od početka se smatralo vođom kvarteta. Kao instrument koji svira u najvišem registru te najčešće iznosi glavnu melodiju, *prima* ima odgovornost dobrog poznavanja partiture te "držanja" sastava zajedno. Iako su i ostali instrumenti u kvartetu kroz povijest dobili na svom značaju, prva violina zadržala je ulogu vodstva. Dok su određeni glazbenici rođeni s "osobnošću prve violine" (prirodna sposobnost vođenja sastava te preuzimanja inicijative), ostali kroz godine iskustva trebaju učiti kako postati dobri vođe. Prva violina ima nimalo laku zadaću - ujediniti četiri osobe za postizanje zajedničkog cilja.

¹ History of the String Quartet | Music Appreciation | | Course Hero

² The romance and realities of life in a string quartet - The Boston Globe

2.2 Druga violina

Kao unutarnji glas koji tonskom bojom čini poveznicu između prve violine i viole, *secunda* ima izrazito važnu ulogu u kvartetu. Od nje se očekuje spremnost da se istakne kada donosi bitnu melodijsku liniju ili promjenu u harmoniji, a isto tako i da se povuče kada je u ulozi pratnje. Također, treba vrlo dobro poznavati partituru te biti u interakciji sa svakim članom kvarteta. Druga violina svojim aktivnim sviranjem doprinosi živosti, ali i osjećajnosti zajedničkog zvuka.

2.3 Viola

Zbog svog tonskog opsega i specifične boje zvuka, viola povezuje gornje i donje dionice u kvartetu. Kako se kroz povijest razvijala i kao solo instrument, viola je dobila na značaju i u gudačkom kvartetu. Viola, sa svojom tamnom, pomalo prigušenom, ali bogatom bojom zvuka, glavnu ulogu ima u popunjavanju harmonije kao unutarnji glas (s drugom violinom). Glavne značajke dobrog violista su osjećaj za primjerenom bojom zvuka te prilagodljivost prema ostalim instrumentima.

2.4 Violončelo

Basovska dionica temelj je svakog sastava, pa tako i gudačkog kvarteta. Kao solistički instrument, violončelo se razvilo tek u kasnom 17. stoljeću. Sukladno tome, Haydn u svom op.20 otkriva zvuk violončela kao "*nešto više od pukog basa podložnog harmoniji*". Mozart, te kasnije i Beethoven, u kvartetima daju poseban značaj violončelu u iznošenju tematskog materijala koristeći njegove mogućnosti različitih boja u visokim i niskim registrima. S obzirom da se na njega oslanjaju ostali instrumenti, violončelo ima veliku odgovornost što se tiče preciznosti u ritmu, intonaciji i artikulaciji.³

³ Herter Norton, Mary Dows. *The Art of String Quartet Playing: Practice, Technique, and Interpretation* (str.25-31)

3. POVIJEST GUDAČKOG KVARTETA

3.1 NASTANAK GUDAČKOG KVARTETA

Skladanje za sastav od četiri instrumenta poznato je još od 16. stoljeća (*Hans Gerleno: Musica teusch* (1532.) za četiri violine, *Claude Gervaise: Dancieries* (oko 1550.) za četiri viole itd.). Međutim, 1650. Gregorio Allegri (1582.-1652.) sklada "*Simfoniju*" za dvije violine, violu i violončelo, koja se ujedno smatra i pretečom današnjeg gudačkog kvarteta. U vrijeme baroka, trio sonata bila je najpoznatiji oblik komorne glazbe, najčešće pisana za dva sopranska instrumenta s bassom continuom – uglavnom čembalo i violončelo koje je dupliralo basovsku dionicu. Budući da je basovska linija imala vrlo važnu ulogu, izostavljanje čembala bio je inovativan i značajan potez kojeg je upravo Alessandro Scarlatti (1660.-1725.) u razdoblju oko 1715.-1725. godine poduzeo u svojoj zbirci od "*Četiri Sonate za dvije violine, violu i violončelo bez čembala*" (*Sonate a Quattro per due violini, violetta e violoncello senza cembalo*).⁴

3.2 JOSEPH HAYDN

Franz Joseph Haydn (31. ožujka 1732. – 31. svibnja 1809.) austrijski je skladatelj iz razdoblja klasicizma. Često se naziva "ocem gudačkog kvarteta" zato što je usavršio gudački kvartet kao formu koju poznajemo danas.

Zanimljiva je priča o nastanku Haydnovog prvog kvarteta. Naime, u razdoblju oko 1755.-1757. godine, Haydn je radio za baruna Carla von Josepha Edlera von Fűrnerberga na njegovom imanju u blizini Beča. Jednom prigodom, barun je zamolio Haydna da napiše nešto za svirače koji su bili u blizini, a to su upravo bila dva violinista, violist i violončelist. Haydn je prihvatio izazov i, sa samo osamnaest godina, skladao svoj prvi gudački kvartet. Prvi Haydnovi kvarteti (op.1 i op.2) pisani su u stilu *divertimenta* u formi od pet stavaka, međutim, op.9 (1769.-1770.) donosi klasičnu četverostavačnu formu:

⁴ Griffiths, Paul. *The String Quartet: A History* (str.7-8)

Prvi stavak: *Allegro*, sonatni oblik

Drugi stavak: polagani

Treći stavak: *menuet s triom*

Četvrti stavak: *rondo* ili *sonatni rondo*.⁵

Značajnu promjenu donio je i što se tiče uloga pojedinih instrumenata u kvartetu. Suprotno dotadašnjoj praksi u kojoj je dominantu ulogu imala prva violina, a ostali su bili u službi pratnje, gudački kvartet postaje dijalog između četiri ravnopravna instrumenta.⁶

Od ukupno 68, najpoznatiji su Haydnovi kvarteti iz op.33 i op.76.

3.3 RAZVOJ GUDAČKOG KVARTETA

Za vrijeme ranog 18. stoljeća komorna se glazba izvodila samo na privatnim zabavama aristokata. Glazbenici su uglavnom bili amateri, a svirali su laganu, pozadinsku glazbu. U drugoj polovici 18. stoljeća kvartet je, u ulozi kućnog ansambla, rijetko nastupao pred koncertnom publikom. Nastupi su bili isključivo na kraljevskim dvorovima i u plemićkim domovima. Pred kraj stoljeća, obzirom na Haydnov utjecaj i porast broja napisanih djela za ovaj sastav, gudački kvartet postaje ansambl sastavljen od profesionalnih glazbenika koji dobiva na važnosti te skladatelji počinju pisati složenije kvartete koji nisu više samo u ulozi puke pozadinske glazbe. Sukladno tome, počinju se održavati profesionalni, javni koncerti dostupni svim društvenim klasama. Međutim, i danas postoje, kao osnova kućnog muziciranja, brojni amaterski gudački kvarteti.

⁵ History of the String Quartet | Music Appreciation | | Course Hero

⁶ <https://stringquartethistory.wordpress.com/history/>

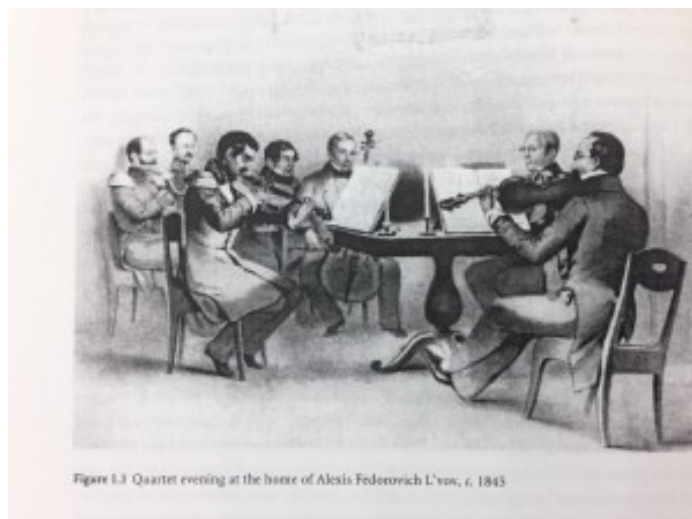

Figure 1.3 Quartet evening at the house of Alexis Fedorovich L'vov, c. 1845

Gudački kvartet kao pozadinska glazba u plemićkom domu⁷

3.4 OSTALI ZNAČAJNI SKLADATELJI

Uz pojam gudačkog kvarteta, neizostavno je, osim J. Haydna, spomenuti i ostale *bečke klasičare*: Wolfganga Amadeusa Mozarta, Ludwiga van Beethovena i Franza Schuberta, koji su imali ključnu ulogu u širenju kvartetskog opusa te popularnosti samog sastava. Za vrijeme romantizma, sve više skladatelja, poput Aleksandra Borodina, Felixa Mendelssohna, Petra Iljiča Čajkovskog, Johannesa Brahmsa i brojnih drugih, prihvatilo je izazov pisanja gudačkih kvarteta. Claude Debussy i Maurice Ravel svojim francuskim stilom unijeli su promjene u smislu ekspresije, boje te tehničke zahtjevnosti pojedinih dionica u kvartetu, dok su Arnold Schönberg i njegovi učenici druge Bečke škole (Alban Berg i Anton Webern) u gudačke kvartete počeli unositi elemente serijalizma i atonalitetnosti. Nakon njih slijede Béla Bartók i ostali značajni skladatelji 20. stoljeća među kojima se ističu Dmitrij Šostakovič i Sergej Prokofjev.⁸

⁷ A Short History | History of the String Quartet (wordpress.com)

⁸ Exploring the String Quartet - The First 250 Years (earsense.org)

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Wolfgang Amadeus Mozart (27. siječnja 1756. – 5. prosinca 1791.) jedan je od najznačajnijih austrijskih skladatelja iz razdoblja bečke klasike. Skladao je 23 gudačka kvarteta, a inspiriran izvedbom Haydnovih kvarteta iz op.33, njegovi najpoznatiji kvarteti (K 387, 421, 428, 458, 464 te Kvartet u C-duru br.19, "Disonantni" KV 465) posvećeni su upravo "ocu gudačkog kvarteta".⁹

Haydn i Mozart izrazito su cijenili jedan drugoga kao skladatelje, ali i kao prijatelje. Jednom prilikom, Haydn je Mozartovom ocu izjavio: *"Kažem vam, pred Bogom i kao pošten čovjek, da je vaš sin najveći skladatelj kojeg poznajem. Ima ukusa i, štoviše, vrlo temeljito znanje kompozicije"*.

S druge strane, i Mozart je u posveti svojih kvarteta govorio o Haydnu s dubokim poštovanjem: *"Vaše me dobro mišljenje ohrabruje da vam posvetim ove gudačke kvartete i daje mi nadu da ih nećete smatrati potpuno nedostojnima vaše naklonosti. Molim vas, dakle, primite ih ljubazno i budite im otac, vodič i prijatelj!"*¹⁰

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Ludwig van Beethoven (17. prosinca 1770. – 26. ožujka 1827.) jedan je od najvećih skladatelja u povijesti, a često se naziva "posljednjim bečkim klasičarom i prvim romantičarom". Ostavio je značajan trag i u kvartetskom opusu - 16 gudačkih kvarteta koji su napisani u tri perioda: rani, srednji i kasni. Rani kvarteti (op.18, 1798.–1801.) pokazuju njegovo majstorstvo u skladanju klasičnih kvarteta po uzoru na njegove prethodnike, Haydna i Mozarta. U kvartetima iz srednjeg razdoblja Beethoven unosi revolucionarne promjene u smislu dramatičnosti, osjećajnosti, virtuoziteta te forme. Kvarteti iz ovog perioda trajanjem su znatno duži u odnosu na dotadašnje kratke i jednostavnije napisane kvartete. Budući da su bili zahtjevniji za izvođenje, izvodili su ih isključivo profesionalni sastavi.

⁹ String quartet - New World Encyclopedia

¹⁰ <https://www.britannica.com/topic/Dissonance-Quartet>

Među njima se ističe Schuppanzigh Quartet koji je naziv dobio po Ignazu Schuppanzighu, prvom violinistu te Beethovenovom bliskom prijatelju. Kao prvi profesionalni gudački kvartet, prouzveli su brojne Beethovenove kvartete.

Iz srednjeg razdoblja, prva tri kvarteta (op.59) posvećena su amaterskom violinistu Andreasu Razumovskom, a najpoznatiji iz ovog razdoblja je kvartet "*Serioso*" (op.95), specifičan po dramatičnom početku te kompaktnosti zajedničkog zvuka. Beethoven je, kao i mnogi drugi skladatelji, gudački kvartet koristio kao medij za plasiranje inovativnih muzičkih ideja koje bi jednostavno bile preradikalne za primijeniti u simfonijama ili operama. Nastupe kvarteta slušala je uglavnom profesionalna, glazbeno obrazovana publika koja je mogla bolje razumijeti i prihvatiti muzičke promjene u smislu načina iznošenja tematskog materijala, odstupanja od klasične forme i slično.

Kasni Beethovenovi kvarteti (posljednjih pet - op.127,130,131,132 i 135 te "*Grosse Fuge*", op.133) smatraju se najznačajnijim kvartetima u povijesti komorne glazbe, a ujedno su i skladateljeva posljednja dovršena djela.¹¹

Beethoven je svojim jedinstvenim glazbenim izričajem inspirirao mnoge glazbenike i skladatelje. Na primjer, Franz Schubert je pred smrt, kao svoju posljednju glazbenu želju, zatražio čuti Beethovenov gudački kvartet u cis-molu, op.131 te, poslušavši ga, izjavio: "*Nakon ovoga, što nam više preostaje napisati?*". Također, R. Wagner je za prvi stavak istog kvarteta rekao da "*otkriva najsjetnije osjećaje izražene u glazbi*".¹²

FRANZ SCHUBERT

Franz Peter Schubert (31. siječnja 1797. – 19. studenog 1828.) austrijski je skladatelj i jedan od prvih predstavnika razdoblja romantizma. Iako je umro u dobi od samo 31 godine, ostavio je zapisana brojna djela, a među njima i 15 gudačkih kvarteta od kojih se najviše ističu posljednja tri: br.13 u a-molu "*Rosamunde*", br.14 u d-molu "*Smrt i djevojka*" te 15. kvartet u g-molu.

¹¹ Exploring the String Quartet - The First 250 Years (earsense.org)

¹² String Quartet | Music 101 (lumenlearning.com)

Kvartet "*Smrt i djevojka*" nazvan je po Schubertovoj pjesmi iz 1817. čija glavna tema formira osnovni motiv u drugom stavku kvarteta.

Sačuvana Schubertova pisma daju uvid u inspiraciju za njegovo stvaralaštvo: "*... glazba ima duhovnu podlogu i treba utjeloviti božanske attribute, ili barem pomoći u procesu prizivanja prisutnosti Boga.*"¹³

ANTONÍN DVOŘÁK

Antonín Leopold Dvořák (8. rujna 1841.- 1. svibnja 1904.) češki je skladatelj izrazito značajan za komornu glazbu općenito (napisao je više od 40 djela). Njegov najpoznatiji i najčešće izvođen kvartet je "*Američki kvartet*" u F-duru (op.96, br.12). Dvořák ga je napisao za vrijeme svog boravka u Americi, u lowi, a elementi američke narodne glazbe vidljivi su u melodijskoj i harmonijskoj strukturi djela.¹⁴

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ

Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič (12. rujna 1906. – 9. kolovoza 1975.) istaknuti je ruski skladatelj 20. stoljeća. Što se kvartetskog opusa tiče, napisao je ciklus od 15 kvarteta od kojih je najpoznatiji 8. gudački kvartet u c-molu (op.110), a inspiracija za skladanje bilo je njegovo osobno iskustvo i razmišljanje o ratu i životu u Sovjetskom Savezu. Štoviše, kvartet je napisan kao svojevrsna posveta samome sebi.¹⁵ Na primjer, dramatični motiv od četiri tona, D-Es-C-H, zasnovan je na inicijalima vlastitog imena (njemačka transkripcija: **Dmitri Schostakovich**) te je, osim u 8. kvartetu, važan i prepoznatljiv dio strukture njegovih brojnih kompozicija.¹⁶

¹³ String quartet - New World Encyclopedia

¹⁴ Antonin Dvorak | Biography, Music, & Facts | Britannica

¹⁵ Exploring the String Quartet - The First 250 Years (earsense.org)

¹⁶ <https://en-academic.com/dic.nsf/enwiki/11603353>

4. PROBE GUDAČKOG KVARTETA

Svaka kvalitetna proba kvarteta sadržava elemente poput štimanja, postavljanja intonacije, proučavanja partiture, odabira načina izvođenja te, prije svega, međusobne interakcije. Kvalitetna organizacija probe predstavlja problem mnogim kvartetima. Važno je da svaki član daje maksimalno sa svoje strane te dolazi spreman na probu. Prva violina može, a i ne mora određivati tijek probe. Svaki član, radi zajedničkog napretka, treba biti slobodan iznijeti svoje ideje te biti sposoban uočiti greške kod sebe i drugih.

Prema Franzu Kneiselu, *"pravo poštovanje, neumorni žar i točnost na probama neophodni su za uspješne probe ansambla."*¹⁷

4.1 ŠTIMANJE

Svaka proba ansambla započinje štimanjem. Štimajući se tako da su prirodne kvinte čiste, najdublji C (u violončelu) i E žica (u violini) zvučat će raštmano, odnosno predaleko (C nizak, E visok). Budući da su ti tonovi vrlo udaljeni u alikvotnom nizu tona C, treba doći do kompenzacije zvuka u smislu sužavanja čistih kvinti među svim žicama na granici na kojoj ton najbolje rezonira, kako bi u odnosu najdublje i najviše žice u kvartetu dobili zvučecu čistu veliku tercu. Ovakav način štimanja ujedno poboljšava intonaciju te obogaćuje kvartetski zvuk prilikom sviranja.

Iako ovakav početak probe ponekad "oduzme" dosta vremena, dobro naštimani instrumenti preduvjet su za kvalitetnu probu, posebno što se tiče vježbanja intonacije.

¹⁷ Herter Norton, Mary Dows. *The Art of String Quartet Playing: Practice, Technique, and Interpretation* (str.40)

4.2 INTONACIJA

Jako važna, a možda i najkompleksnija stavka probe kvarteta je intonacija. Gudački kvartet, precizno kao ni jedan drugi komorni sastav, osluškuje i usavršava intonaciju. Svirajući svoju dionicu, svirač treba biti svjestan svoje intonacije u odnosu na cijeli sastav, odnosno potpuni akord. Bitno je znati koja je harmonijska funkcija u pitanju, budući da će se isti ton u određenoj funkciji svirati s tendencijom naviše, a u drugoj naniže. Osim lijeve ruke, prstometa te odabira žice na kojoj će se određeni materijal svirati, na intonaciju utječe i kvaliteta tona u desnoj ruci.¹⁸

Postavljanje intonacije za određeni akord, na primjer kvintakord, započinje s violončelom kao basovim, temeljnim tonom. Zatim mu se pridružuje instrument koji u akordu svira čistu kvintu. Nakon (savršeno) čiste kvinte, dodaje se terca akorda (durska terca s tendencijom naniže, a molska naviše). Dugotrajne probe uz namještanje intonacije za, primjerice, samo nekoliko taktova, neizostavne su osobito na početku zajedničkog sviranja. Budući da ne čuju uvijek svi jednako, članovi kvarteta često međusobno imaju različit pojam "čiste" intonacije te je stoga ovom aspektu probe bitno posvetiti dovoljno vremena i strpljenja.

Iako na intonaciju treba uvijek misliti, slušati je i popravljati, svirajući neko vrijeme u gudačkom kvartetu sluh se izoštrava te proces pronalaska "savršenog suzvučja", odnosno čistog akorda postaje brži i učinkovitiji.

4.3 DINAMIKA I KVALITETA ZVUKA

Najbolje izražavanje glazbene misli postiže se kroz spektar tonskih boja koje su karakterizirane kvalitetom tona, dinamikom, isticanjem harmonijskih promjena i slično. Postižu se (manjim ili većim) pritiskom i brzinom poteza gudala, različitim vrstama vibrata, pa čak i promjenom žice (npr. za postizanje tamnije boje zvuka - prelazak na dublje žice ukoliko je izvedivo).

¹⁸ Herter Norton, Mary Dows. *The Art of String Quartet Playing: Practice, Technique, and Interpretation* (str.176.-177)

Problematika izražavanja dinamike je u tome što je ona često relativan pojam. Koliko glasan treba biti *forte* ili treba li se pojedini instrument istaknuti sa nešto glasnijom dinamikom unatoč napisanom *pianu*? Također, na probama je važno posvetiti pažnju razlikama između *piana* i *pianissima*, *forte* i *fortissima* te njihovim krajnjim granicama, kao i preciznosti u zajedničkim *crescendima* i *decrescendima*.¹⁹ Uspoređujući sa sviranjem solo ili u orkestru, u gudačkom kvartetu pojam dinamike mnogo je kompleksniji zbog osjetljivosti zvuka te ovisnosti četiri instrumenata jedno o drugome.

Kvarteti na probama mnogo pažnje usmjeravaju na dinamičku strukturu, no često je teško odrediti objektivni balans zvuka obzirom da svaki član sa svoje pozicije ima drugačiju perspektivu. Rješenje nedoumicama može biti i snimanje proba. Nakon zajedničkog preslušavanja snimke kao objektivnog izvora, kvartet može dobiti bolji uvid u to što i kako treba promijeniti ili poboljšati u zajedničkoj interpretaciji.

4.4 PRISTUP NOVOM DJELU

Pri čitanju novog djela, cilj probe kvarteta je dobiti osjećaj o djelu kao cjelini, a detalji se izrađuju kasnije. Iz tog razloga, prva proba najčešće započinje prosviravanjem cijelog stavka. Nakon pročitanih nota, slijedi usklađivanje poteza gudala i prstometa, a na daljnjim probama fokus je na načinu sviranja u smislu karaktera, tempa, tonske boje, intonacije i balansa u dinamici.²⁰

Također, nužno je da svaki član na probu dođe spreman s unaprijed pročitanim dionicom te proučenom partiturom, kako bi povezivanje u cjelinu bilo što efikasnije.

¹⁹ The String Quartet on JSTOR (str.148)

²⁰ Winter, Robert – Martin, Robert. *The Beethoven quartet companion* (str.112,113)

4.5 MEĐUSOBNA INTERAKCIJA

*"Bitna značajka kvarteta karakteristična je kombinacija četiri instrumentalna glasa, četiri istovremeno različita i homogena tona. Iz ove "raznolikosti u jedinstvu" rađa se užitak rijetke vrste, u kojem i osjećajnost i razum pronalaze zadovoljstvo."*²¹

Problem koji često nastaje je nerazumijevanje zbog nejasne komunikacije. U kvartetu je vrlo važno imati zajednički cilj, a da bi bio ostvaren, svaki član treba jasno izraziti svoje glazbene ideje i viđenja. Pri dogovoru o karakteru, odnosno načinu sviranja određenog djela, treba uzeti u obzir tempo i ostale značajke koje na njega utječu. Kada sastav već duže vrijeme svira zajedno, manje je riječi potrebno za dogovore. Ponekad, neverbalnom komunikacijom, odluke bivaju donešene čak i za vrijeme sviranja, raznim gestama i sugestijama, a najčešće glazba govori sama za sebe i dovoljno je samo svirati za dobivanje zajedničke ideje i osjećaja.²² No, verbalna komunikacija neophodna je za zdrav odnos i uspješno zajedničko muziciranje.

Pri odluci o načinu izvođenja nekog djela, bitno je primarno gledati na ono što je skladatelj zapisao te iz razumijevanja istog zajedno graditi glazbeni izričaj. Nekad će to značiti i blago odstupanje od zapisanog u cilju ostvarivanja zajedničke glazbene misli. Međutim, problematika leži i u tome što, za razliku od solističke izvedbe, kvartet čine četiri osobe koje trebaju disati i osjećati kao jedno.

*"Kako je teško doći do timskog duha! A ipak, bez njega sva je komorna glazba ispraznost."*²³ Svaka osoba svojim karakterom i idejama unosi novu dinamiku u sastav. Iz tog razloga, bitno je strpljenje, razumijevanje, međusobno poznavanje te, prije svega, jednaka volja i uloženi trud od strane svakog člana.

²¹ On the Origins of the String-Quartet on JSTOR

²² Winter, Robert – Martin, Robert. *The Beethoven quartet companion* (str.112)

²³ The String Quartet on JSTOR (str.149)

5. SAVJETI ZA USPJEŠAN KVARTET

Osim kvartetskog zajedničkog zvuka, ansambl treba pripaziti i na zajednički duh i atmosferu u samom kvartetu. Članovi njemačkog kvarteta *Henschel* 2016. su godine, nakon 25 godina djelovanja, zapisali 10 savjeta za postizanje dugovječnosti kvarteta:

1. Ističu *radost* kao ključ uspjeha te uživanje u zajedničkom muziciranju. Osim toga, bitno je uživanje u međusobnom društvu te poštivanje i prihvaćanje međusobnih različitosti, a zatim i pronalazak načina na koji one mogu pridonijeti napretku cijelog kvarteta.

2. *Postavljanje realističnih ciljeva*. Ciljevi uvijek "guraju" naprijed i zato ih je važno jasno postaviti. Ovdje je riječ o manjim, bliskim ciljevima koji omogućuju postizanje što boljih rezultata.

3. *Postavljanje prioriteta*. Ako se "liste prioriteta" među članovima podudaraju, odnosno ako im je kvartet jednak prioritet, veća je šansa za uspjeh i daljnji zajednički rad.

4. Svaki član ima različite *vještine i snage*. Mnogo je aspekata u životu gudačkog kvarteta koji se ne odnose na sviranje, a trebaju biti odrađeni. Iz tog razloga, korisno je dogovoriti podjelu zadataka i odgovornosti.

5. *Refleksija*, odnosno prilagođavanje vizije ansambla s obzirom na niz okolnosti i promjena kroz život pojedinaca.

6. *Nikad ne dopustiti da problem postane sukob*. Konflikti su, u gudačkom kvartetu, neizbježni. No, pitanje je kako se nositi s njima. Prije svega, ključna je otvorena komunikacija o postojećim problemima. Sukob sprječava daljnji napredak ansambla i zato je bitno na vrijeme rješavati bilo kakve nesuglasice.

7. *Konstruktivni dijalog*. Izražavanje ideja i kritika neophodan je korak ka produbljivanju međusobnih odnosa, a samim time i boljitku zajedničkog muziciranja. Umjesto osuđujućih izjava, preporučuje se postavljanje pitanja koja pokreću razgovor i diskutiranje. Također, na probama je važno da svatko ima jednaku priliku za sudjelovanje u smislu davanja prijedloga i ideja.

8. *Traženje inspiracije*. Provođenje kvalitetnog zajedničkog vremena ili razgovor o raznim zanimacijama i slično, može iznova potaknuti motivaciju u kvartetu.

9. Okružiti se ljudima koji će kvartetu biti podrška i "vjetar u leđa".

10. *Zahvalnost*. Ako na sve što smo prošli i naučili gledamo očima zahvalnosti, ni jedan period života nećemo smatrati izgubljenim. Gledajući uvijek širu sliku, zahvalnost je neizostavan korak do uspjeha.²⁴

6. ZAKLJUČAK

Život u gudačkom kvartetu nije nimalo jednostavan. Zahtijeva mnogo razumijevanja, odricanja, popuštanja i, prije svega, dobre volje. Nevjerojatno je koliko četiri osobe utječu i ovise jedna o drugoj, kako u glazbenom, tako i u osobnom smislu. Sviranje u gudačkom kvartetu predstavlja brojne izazove, ali je također i jedno od najljepših iskustava zajedničkog stvaranja glazbe.

Jasno je zašto je upravo gudački kvartet taj neizbrisiv *timbar*²⁵ kroz povijest, s jedne strane u životima skladatelja i članova kvarteta, a s druge strane u životu publike koja uživa u rezultatima truda, marljivosti i predanosti tom posebnom daru.

*"Gudački kvartet je razgovor darovitih osoba koje očituju svoju osjećajnost i posebnost."*²⁶

Njemački književnik Goethe opisao je izvedbu kvarteta kao *"slušanje četiri osobe koje međusobno razgovaraju"*.

...A kakav će taj razgovor biti, ovisi samo o – četiri osobe.

²⁴ 10 tips for achieving long-term success with your quartet - International Music Council (imc-cim.org)

²⁵ osobito svojstvo, boja glasa, tona, karakteristična za svaki glas ili instrument
(Hrvatski jezični portal)

²⁶ J. Fröhlich

7. LITERATURA

1. Exploring the string quartet: The first 250 years. Earsense, 2016., [Exploring the String Quartet - The First 250 Years \(earsense.org\)](#) (pristup 20.5.2023.)
2. Griffiths, Paul. *The String Quartet: A History*. New York: Thames and Hudson, 1983.
3. History of the String Quartet. Music appreciation, [History of the String Quartet | Music Appreciation | | Course Hero](#) (pristup 19.5.2023.)
4. History of the string quartet. Wordpress, [A Short History | History of the String Quartet \(wordpress.com\)](#) (pristup 22.5.2023.)
5. Herter Norton, Mary Dows. *The Art of String Quartet Playing: Practice, Technique, and Interpretation*. New York: Simon and Schuster, 1962.
6. Pincherle, Marc – Herter Norton, Mary Dows. On the origins of the string quartet, *The Musical Quarterly*, XV, 1929., I, str.77-87. Dostupno na: [On the Origins of the String-Quartet on JSTOR](#) (pristup 19.5.2023.)
7. Quartet Henschel. 10 tips for achieving long-term success with your quartet, *The Strad*, 2015. Dostupno na: [10 tips for achieving long-term success with your quartet - International Music Council \(imc-cim.org\)](#) (pristup 19.5.2023.)
8. Schwarm, Betsy. Dissonance Quartet: Work by Mozart. Britannica, [Dissonance Quartet | work by Mozart | Britannica](#) (pristup 22.5.2023.)
9. Six of the best string quartets about life and death. BBC music magazine, 2019., [Six of the best string quartets about life and death | Classical Music \(classical-music.com\)](#) (pristup 24.5.2023.)
10. String quartet. Music 101, [String Quartet | Music 101 \(lumenlearning.com\)](#) (pristup 20.5.2023.)
11. String quartet. New world Encyclopedia, [String quartet - New World Encyclopedia](#) (pristup 23.5.2023.)
12. Tertis, Lionel. The string quartet, *Music and letters*, XXXI, 1950., II, str.148-150. Dostupno na: [The String Quartet on JSTOR](#) (pristup 19.5.2023.)
13. Unstrung: the romance and realities of life in a string quartet. *Boston.com*, [The romance and realities of life in a string quartet - The Boston Globe](#) (pristup 22.5.)
14. Winter, Robert – Martin, Robert. *The Beethoven quartet companion*. Berkeley: University of California Press, 1994.